

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№7(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 584 sahifa,
1-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	10
<i>Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi</i>	
Talabalarning xulqidagi devyatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar.....	16
<i>Ergashev Jo'rabek Xalilovich</i>	
Zo'rvonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'rvonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari.....	19
<i>Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi</i>	
Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari.....	24
<i>Jonbo'tayeva Maxarramxon</i>	
O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'рни.....	27
<i>Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish.....	31
<i>Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi</i>	
Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish.....	35
<i>Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li</i>	
O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	39
<i>Norbutayeva Dilafuz Abdurasulovna</i>	
Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri.....	43
<i>Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna</i>	
Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach.....	49
<i>Alibekova Mahzuna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari... 54	54
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi.....	59
<i>Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish.....	64
<i>Ruzmetova D. A.</i>	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari.....	68
<i>Saydanova Dilafuz Sadirdinovna</i>	
Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish.....	75
<i>Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich</i>	
Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners.....	79
<i>Akhmatova Munisa Orif qizi</i>	
Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish.....	86
<i>Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari.....	90
<i>Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna</i>	
Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies.....	94
<i>Tursunaliyeva Nazokat Tokhir qizi</i>	

Oliy ta'lim muassasalarida e-Portfolio ma'lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari	102
<i>Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadriddinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili	110
<i>Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari	115
<i>Go'zal Qurbonova</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari.....	121
<i>Muratova Munavvar O'rol qizi</i>	
Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	126
<i>Usmonova Zamira Jaxongirovna</i>	
Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi	130
<i>Axmedova Shaxlo Shoxob qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san'ati misolida).....	133
<i>Panayeva Maloxat Muminovna</i>	
Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей	136
<i>Багдасарова Диана Левоновна</i>	
Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся	141
<i>Зарымова Турсынай Бердибай кызы</i>	
A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry	145
<i>Ruziyeva Kamola Akhtamovna</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida estrada san'atini o'qitish masalalari (gitara cholg'usi misolida)	150
<i>Abdullayev O'tkir Sadullayevich</i>	
Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari	154
<i>Avezov Davronbek Soburovich</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi an'alarining zamonaviy ta'lim tizimidagi transformatsiyasi	158
<i>Erkaboyeva Nigora Shermatovna</i>	
Texnika va iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o'rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	163
<i>Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna</i>	
Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari	168
<i>Nazarov Alisher Narimanovich</i>	
Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o'smir o'g'il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	171
<i>Qodirov Jahongir Neymat o'g'li</i>	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari.....	176
<i>Qosimova Xolida Nabiyevna</i>	
Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish	179
<i>Raxmatullayeva Durdoni Fazliddin qizi</i>	
Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling.....	182
<i>Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababayan I. R.</i>	
O'smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	187
<i>Toshboltayeva Nodira</i>	
Роль интерактивного лингвокультурологического пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений.....	191
<i>Рустамова Ферузахон Махмуджановна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Talabalarining darsdan tashqari vaqtda mustaqil ravishda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishini shakllantirish 196 Dusanov Shuxrat Abdiraakovich
	Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari 201 Qosimova Xolida Nabiyeva
	Jismoniy tarbiya darslarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik kompetensiyasini takomillashtirish mexanizmlari 205 Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich
	Oliy ta'lim talabalarida kreativ fikrlashni fanlararo integratsiya asosida shakllantirish 209 Allanazarova Dilobar Baxromovna
	"Alpomish" dostonida obrazlar nutqidagi pedagogik qarashlar 213 Boboqulova Aziza Adizovna
	Researching the Biochemistry and Physical Chemistry of Oral Fluid in Kids Who Are Acting Strangely 217 Eraliyeva Zulfiya Makhmudovna, Buzrukhoda Javohir
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini mikro matnlarni o'qitishga qaratilgan kognitiv metodlar 222 I. Matrasulova
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanish metodikasi 225 Komilova Dilnozaxon Abdulhayevna, Xoliqova Mubinabonu Jamoliddin qizi
	Oliy ta'lim muassasalarida onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning strategik-metodik asoslari 229 Mamatqulova Baxtixon Ravshanovna
	Raqamli matnlarning lisoniy va pragmatik xususiyatlari 232 Mashrapova Sevara Xabibovna
	Extensive Pelvic Ureteral Abnormalities and Reconstructive Operations in Patients 237 Mukhsinov Sardor
	Pedagogikada metodlardan foydalanish 241 Maxmudova Nargiz Djumaniyazovna
	Diqqat yetishmasligi giperaktivlik buzilishini davolash usullari 245 Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna
	Talabalaridagi sanogen tafakkurning psixologik xususiyatlarini empirik tadqiq etish masalasi 249 Tulyaganova Dilnoza Ulug'bek qizi
	Raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning xorijiy va milliy tajribasini qiyosiy tahlil qilish 253 Abdullayev Sherzodbek
	Context, Intention, and Meaning in English Language Teaching: Developing Pragmatic Awareness in Learners of English as a Foreign Language 256 Keldiyarova Shakhriyoda, Keldiyarova Mohlaroyim
	Maktabgacha yoshdagi bolalarni steam yondashuvi yordamida og'zaki muloqotga o'rgatish mashqlar tizimi 267 Yunusova Malika Miralimovna
	Культурные и исторические коды франции в автобиографической прозе марселя паньоля 270 Рахманкулова Дилафруз Азимовна
	Трансформация роли преподавателя в условиях цифровизации высшего образования 274 Рахматова Нигина Ислумовна
	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy san'atning tutgan o'rni 278 Sultonova Marxabo
	Boshlang'ich sinf matematika darslarida matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi 283 Akramova Fotimabonu Kurbonovna
	Boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari 288 Axmedov Muslimjon Usmonovich
	Boshlang'ich ta'limda musiqa ta'limini sun'iy intellekt va shaxsga yo'naltirilgan pedagogika asosida tashkil etishning ilmiy-metodik asoslari 295 Djumabayeva Muqaddas

“Suvning agregat holatlari va tabiatda aylanishi” mavzusini o‘rgatishda 4K ko‘nikmasini rivojlantirish	300
<i>Esnazarov Abdiganiy Jamalatdinovich</i>	
Raqamli vositalar asosida mexatronika va robototexnika yo‘nalishi talabalarini o‘qitishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	307
<i>Ikromov Muhammad-Anasxon Xakimjon o‘g‘li</i>	
Najmiddin Kubroning ilmiy merosi	311
<i>Jahongir Jumanov</i>	
Oliy ta‘lim muassasalarida talabalarda tejamkorlikni shakllantirishning o‘rni.....	314
<i>Jo‘rayev Alisher Tursinboyevich</i>	
Milliy va umuminsoniy qadriyat fenomenining pedagogik tadqiqotlarda o‘rganilishi.....	318
<i>Jovliyev Jo‘rabek Alisher o‘g‘li</i>	
Jazo muddatini o‘tayotgan shaxslarda emotsional buzilishlarning ijtimoiy-psixologik sabablari	322
<i>Manzitov Baxtiyor Tolibovich</i>	
Maktabgacha ta‘lim jarayonida o‘yin texnologiyalarini qo‘llashning pedagogik asoslari va samaradorligi	329
<i>Nyutonova Xilola Lochinbekovna, Mayliyeva Nasiba Axmedovna</i>	
Ta‘lim menejmentida Predictive Analytics texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari	332
<i>Primqulova Aziza Mirzaahmad qizi</i>	
Yosh sportchilarda tezlik-kuch sifatlarini rivojlantirish usullari	337
<i>Chariyev Ulug‘bek Abdujabbarovich, Radjabov Jaxongir Furkatovich</i>	
Z avlod psixologik xususiyatlariga mos zamonaviy tarbiya texnologiyalari	342
<i>Ravshanov Sanjar Tolibjonovich</i>	
Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasida refleksiya mexanizmining o‘rni	346
<i>Raxmonova Mahfuzaxon Xasan qizi</i>	
Iqtisodiy o‘shishning mohiyati	350
<i>Sayfiddinova Sabina Muhiddinovna</i>	
Dasturlash ko‘nikmalarini baholashda generativ sun‘iy intellekt va gamifikatsiya integratsiyalashgan arxitektura modelini ishlab chiqish.....	353
<i>Sultonov Ravshonbek Otonazarovich</i>	
Ta‘lim klasteri sharoitida talabalarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirishning zaruriyati	356
<i>Sultanova Dilnura Abdurashidovna</i>	
Stereometriya darslarida o‘quvchilarning fazoviy tasavvurini va tasvirlash savodxonligini 3D modellashtirish vositasida rivojlantirish	359
<i>Sultonova Shahnoza Yusuf qizi, Sultonova Dilrabo Yusuf qizi</i>	
Chayon zahrlashning biologik xususiyatlari, toksikologik ta‘siri va biotexnologiyadagi istiqbolli qo‘llanilishi.....	365
<i>To‘xtamurodova Feruza</i>	
Sun‘iy intellekt va raqamli ta‘lim texnologiyalari integratsiyasi asosida oliy ta‘limda fizika fanini o‘qitish metodikasini takomillashtirish.....	369
<i>Usubjonova Durdona Fazliddin qizi</i>	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ta‘lim va tarbiya maqsadlarini o‘yin mexanikasiga integratsiya qilishning interaktiv modulli texnologiyalarini takomillashtirish	373
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Особенности формирования совместной познавательной деятельности в образовательном процессе.....	378
<i>Абдрахманова А. С.</i>	
Влияние корпоративной культуры вуза на формирование профессиональных ценностей студенческой молодежи.....	383
<i>Бекбаев Рауф Рустамович</i>	
MTMgacha katta yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy munosabatlarni shakllantirish imkoniyatlari.....	389
<i>Boymurodova Surayyo Eshqvat qizi</i>	
Musiqa madaniyati asosida deviant xulqli o‘quvchilar bilan ishlashning pedagogik modeli va samaradorligi	393
<i>Jabborova Muattar Xatamovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Uzluksiz ta'lim tizimida biologiya fani o'qituvchilarining kompetentligini rivojlantirish..... 398 Mamadaliyeva Barnoxon O'ktamovna
	Focusing on the Practical and Technical Aspects of Dutar Performance and Enhancing this Process..... 403 Muyassarxon Adiljanovna Achildieva, Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi
	Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining professional kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi 409 Olloberganova Fazilat Tangriberganovna
	Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining vizual kompetensiyalarini rivojlantirishda dizayn tafakkuriga asoslangan pedagogik texnologiyalarni takomillashtirish 415 Shomurodov Oybek Norqulovich
	Ta'lim jarayonida o'quvchilarda empatiyani rivojlantirishning neyropedagogik texnologiyalari..... 421 Kamaladin Kuronboyevich Matyaqubov
	Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri..... 425 Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna
	Talabalar iqtisodiy xulq-atvorining ijtimoiy-psixologik determinantlari: gender tahlili 431 Yuldosheva Gavhar O'tkirovna
	Study of the Structural and Semantic Features of Simple Sentences in English and Uzbek..... 435 Askar Abdullaev
	Farosat tarbiyasini rivojlantirishda tarixiy-madaniy yondashuvning o'rni va ahamiyati..... 440 Abdimuratova Gulzar Matniyazovna
	O'quvchilarga alyuminiy elementini o'rgatishda hayot bilan bog'lab 4K ko'nikmasini shakllantirish..... 445 Abdug'aniy Esnazarov Jamalatdinovich
	Turizm sohasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda ijtimoiy muloqot kompetensiyasining o'rni..... 449 Abdullayeva Sevara Yuldashevna
	O'quvchilarda emotsional intellektni shakllantirishning innovatsion metodlari va diagnostikasi..... 454 Kamaladin Kuronboyevich Matyaqubov
	The Role of Gymnastics in Promoting Holistic Development Among Preschool Children: Physical, Cognitive, and Social Perspectives..... 458 Kosimov Bekzod Zoirovich
	Pedagogical and Managerial Factors in Developing Communicative Creativity Among Higher Education Leaders 462 Mamatova Khilola Mukhiddinovna
	NLA in Developing Presentation Competence in English B2 Learners 470 Normatova Yulduz
	Ta'lim sohasidagi yetakchi yondashuvlar..... 474 Rajabova Lola Raxmatullayevna
	Physalis alkekengi o'simligidan flavonoidlarni ajratib olishning biotexnologik usullari va jarayon ko'rsatkichlarini maqbullashtirish 478 S. B. Xidirova
	Badiiy ta'lim amaliyotiga klaster yondashuvi asosida ta'lim integratsiyasini joriy etishning strategik yo'nalishlari va metodologik asoslari..... 484 Sultanov Xaytboy Eraliyevich
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda lug'at ustida ishlashning pedagogik ahamiyati 489 Xabibullayev Umidxon Fayzulla o'g'li
	Gamifikatsiya texnologiyalari vositasida bo'lajak o'qituvchilarda tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish..... 493 Abdullayev Javohir Ismoil o'g'li
	Turizm sohasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda ijtimoiy muloqot kompetensiyasining o'rni..... 496 Abdullayeva Sevara Yuldashevna
	Qoraqalpoq prozasida inson psixologiyasi 502 Dosbergenova Miyrigul Sadiratdinovna

Yuqori sinf o'quvchilarining ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda veb-resurslardan foydalanishning metodik asoslari.....	505
Karimova Guljahon Zarifovna	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim rivojining xalqaro va milliy tajribasi.....	510
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Deconstructing Power in the Digital Age: A Pedagogical Framework for Analyzing Political Terminology in Uzbek and International Media	516
Ochilova Dilnora Hayotovna	
Ta'lim sohasidagi yetakchi yondashuvlar.....	520
Rajabova Lola Raxmatullayevna	
Bo'lajak pedagoglarda darslarni integratsiyalash jarayonida o'qituvchi faoliyatini loyihalashtirish mazmuni	525
Shukurova Laziza Shokir qizi	
Гендерно маркированная лексика в русском и узбекском языках.....	529
Мохигул Абдужабборова, Гулноз Нигматова	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda rivojlantiruvchi markazlar asosida ekologik madaniyatni shakllantirishga yo'naltirilgan tadqiqot metodikasi.....	533
Suvanova Sevara Baxodir qizi	
Роль цифровых образовательных инструментов в развитии языковой компетенции учащихся 10-11 классов Республики Каракалпакстан	539
Утемуратов Улугбек Нурадинович	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarning boshqaruv malakalarini rivojlantirish tizimining oliy ta'lim muassasalaridagi hozirgi holati.....	544
Eshankulova Nargiza Xayitmuratovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ mahoratini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	549
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Huquqbuzarlik sodir etishga moyil shaxslarda addiktiv xulq-atvorning nazariy-psixologik asoslari	554
Izzatov Sherzod Samad o'g'li	
Yoshlarning harbiy xizmatga bo'lgan munosabatini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari	558
Rashidov Abdurashid Murodullayevich	
Sport gimnastikasi bilan shug'ullanuvchi o'quvchilarda muvozanat saqlash qobiliyatini rivojlantirish metodikasi	563
Oralova Bibixol Husniddin qizi, Sanayev Ikrom Iskandar o'g'li	
STEAM ta'limi va fan olimpiadalarining uyg'unligi	568
Djumabayeva Janar Muratbayevna	
Sun'iy intellekt yordamida talabalarning o'quv ehtiyojlarini tahlil qilish va shaxsiy o'qitish metodikasi.....	573
Hayitov Umidjon Hamidovich	
Pedagogical Technology for Effective Management of the Educational Process and Development of Students' Self-Organization in Higher Educational Institutions in a Digital Educational Environment.....	577
Juraeva Gulkhayo Sabirovna	
G'arbda velosport shakllanishining gender xususiyatlari.....	580
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	

G'ARBDA VELOSPORT SHAKLLANISHINING GENDER XUSUSIYATLARI

Raxmonova Go'zal Bobir qizi

O'zbekiston davlat sport akademiyasi huzuridagi jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti doktoranati

Annotatsiya: Mazkur maqolada xorijda velosportning rivojlanishi, ushbu sport turiga ayollarning kirib kelishi, ayollarning velosportdagi o'rni, gender masalalari, velosport tarixida ayollarning ishtiroki hamda bu jarayonga erkaklar va jamoatchilikning munosabati yoritilgan.

Kalit so'zlar: velosport, ayollar, gender, gender tengligi, sportchi, erkak, ayol, tenglik.

Abstract: This article examines the development of cycling abroad, the participation of women in cycling, the role of women in this sport, gender issues, the contribution of women to the history of cycling, and the views of men and the public on this process.

Key words: cycling, women, gender, gender equality, athlete, man, woman, equality.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы развития велоспорта за рубежом, появления женщин в этом виде спорта, роли женщин в велоспорте, гендерные вопросы, участия женщин в истории велоспорта, а также отношения мужчин и общественности к данному процессу.

Ключевые слова: велоспорт, женщины, гендер, гендерное равенство, спортсмен, мужчина, женщина, равенство.

KIRISH

Hozirgi kunda jamiyatning barcha sohalarida ayollar va erkaklar tengligi hamda gender tengligi masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Sport sohasi ham bundan mustasno emas. Biroq sportda erkaklar bilan bir qatorda ishtirok etish va ular bilan teng raqobatlasha olish ayollar uchun oson kechmagan. Tarixan ayollar jismoniy imkoniyatlari jihatidan erkaklarga nisbatan zaifroq deb qaralgan. Biroq bugungi kunda bu kabi qarashlar tobora o'zgarib bormoqda. Ayollar o'zlarining kuchli irodasi, qat'iyati va sabr-toqati bilan yuksak sport natijalariga erishib kelmoqda. Bu holat sport sohasida ham yaqqol namoyon bo'lmoqda. Natijada sport turlarini faqat erkaklar yoki faqat ayollar sporti sifatida qat'iy ajratish tobora o'z ahamiyatini yo'qotmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

G'arb mamlakatlarida velosportning shakllanishi sport tarixi bilan bir qatorda gender munosabatlari rivojlanishi bilan ham chambarchas bog'liq. XIX asrning ikkinchi yarmida Yevropa va Shimoliy Amerikada velosipedning ommalashuvi ayollarning harakat erkinligi va ijtimoiy faolligini kengaytirib, gender tengligi masalalariga yangi yondashuvlarni yuzaga keltirdi. Raewyn Connell gender munosabatlarini kuch, iqtisodiy, hissiy va ramziy munosabatlar orqali izohlab, sportni tarixan erkaklar ustunlik qilgan ijtimoiy institut sifatida baholaydi. Suzanne Elize Ryder professional ayollar velosportida mehnat sharoitlari, ish haqi va gender tengsizligi masalalarini tahlil qilgan bo'lsa, Annamaria Dellanebba ayol velosportchilarning kasbiy faoliyatidagi ijtimoiy va psixologik omillarni o'rgangan.

Shuningdek, Albert sportdagi gender stereotiplari va raqobat masalalarini yoritgan. Rachel Aldred, James Woodcock va Anna Goodman esa velosport infratuzilmasining rivojlanishi ayollarning ushbu sportdagi ishtirokini sezilarli darajada oshirishini ilmiy asoslagan. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, G'arbda velosportning rivojlanishi gender tengligi g'oyalarining shakllanishi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ayollarning sportdagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qilgan. Shu bilan birga, professional velosportda ish haqi, homiylik va ommaviy axborot vositalarida yoritilish borasidagi gender tafovutlari bugungi kunda ham dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada velosport erkaklar va ayollar teng ravishda shug'ullanadigan sport turlaridan biri sifatida tahlil qilinadi. Shuningdek, ayollarning velosportga kirib kelishi, ushbu jarayonning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari haqida fikr yuritiladi. Mazkur jarayonning tarixiy asoslarini aniqlash maqsadida tarixiy manbalar va ilmiy adabiyotlar tahlil qilinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ayollar velosporti ayollar uchun eng qadimgi professional sport turlaridan biri hisoblanadi. Biroq ushbu sport turining rivojlanish jarayonida ayol velosportchilar ko'plab muammolar va qiyinchiliklarga duch kelganlar. Jumladan, ular elita erkaklar poygalarida ishtirok etish, munosib mehnat haqi olish, kasbiy e'tirof etilish hamda xavfsiz mehnat sharoitlarida faoliyat yuritish masalalarida turli to'siqlarga duch kelganlar^[1]. Bugungi kunda biz biladigan, ikkita teng o'lchamdagi g'ildirak va pedallar bilan jihozlangan zamonaviy velosiped 1885-yilda Angliyada yaratilgan. Uning yaratuvchisi Jon Starli uni "xavfsizlik velosipedi" deb nomlagan. Mazkur velosiped qisqa vaqt ichida turli mamlakatlarda ommalasha boshladi. Ushbu yangi texnologiya jamiyatda turli qarashlar va bahs-munozaralarga sabab bo'ldi [6]. Ayrimlar uni zamonaviylik va erkinlik ramzi sifatida qabul qilgan bo'lsalar, boshqalar ehtiyotkorona munosabat bildirganlar. Shunga qaramay, velosport tez orada Amerika Qo'shma Shtatlarida ham ommalashdi. 1888-yildan boshlab ayollar velosport musobaqalarida ishtirok eta boshladilar. 1890-yillarda velosport bilan shug'ullanuvchi ayollar ularga nisbatan mavjud cheklov va qarashlarga qarshi o'z noroziliklarini bildira boshladilar. Natijada ayollar uchun alohida musobaqalar tashkil etildi. Jumladan, 1889-yilda Chikago va Nyu-York shaharlarida ayollar uchun dastlabki olti kunlik velopoygalar o'tkazildi. 1898-yilda esa uch nafar ayol sportchi chidamlilik bo'yicha velosport musobaqalarida muvaffaqiyatli ishtirok etdi^[5].

Amerika Qo'shma Shtatlarida ayollarning sport musobaqalaridagi faol ishtirokining dastlabki misollaridan biri XIX asrda ommalashgan piyodalar sporti (professional yurish) bilan bog'liq. Dastlab ushbu sport turi asosan erkaklar ishtirokida rivojlangan bo'lsa-da, keyinchalik qizlar va ayollar ham unda faol qatnasha boshlagan. 1880-yillarning boshlarida ko'pchilik amerikaliklar velosipedni vaqtinchalik ommalashgan vosita deb hisoblagan. Biroq 1890-yillarning ikkinchi yarmida AQShda velosiped ishlab chiqarish jadal rivojlana boshladi. Shu davrda velosiped sanoati 75 mln dollarni tashkil etdi va uning AQSh jamiyatidagi ommaviyligi sezilarli darajada oshdi. Ko'plab ayollar uchun velosiped erkinlik ramziga aylandi. Velosiped haydash ayollarning mustaqil harakatlanishi va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qildi. Erkak va ayol velosipedchilar harakat erkinligi nuqtai nazaridan deyarli teng imkoniyatlarga ega edilar^[6].

Mustaqillik, tana avtonomiyasi, individuallik hamda ayollarning kuchini namoyon etish imkoniyati velosiped haydash orqali ayollik haqidagi yangi tasavvurlarni shakllantirdi. Natijada ayollarning velosiped haydash huquqi jamiyatda keng muhokama qilina boshladi. Jamiyatning ayrim vakillari ayollarning velosiped haydashini qo'llab-quvvatlagan bo'lsalar, boshqalari bunga qarshi chiqqan. Ayrim erkak velosipedchilar velosiped haydash ayollar uchun xavf tug'dirishini hamda bu faoliyat ayolning jamiyatdagi an'anaviy ijtimoiy rolga mos kelmasligini ta'kidlaganlar. Bunday qarashlar patriarxal gender stereotiplari ta'sirida shakllangan bo'lib, erkaklar hukmronligini va ayollar ustidan nazoratni saqlab qolishga xizmat qilgan. Shu sababli XIX asr oxirlarida ayrim hududlarda ayollarning velosiped haydashiga turli cheklovlar joriy etilgan^[1].

Buning asosiy sabablaridan biri sifatida ayol velosportchilarning kiyim-kechagi va jinsiylik bilan bog'liq shaxsiy tanlovlari ko'rsatilgan. Ayollar velosiped haydaganda pedal harakatlari nafislik me'yorlariga mos kelmaydi, deb hisoblangan. Shu sababli ayollar uchun uzun ko'ylak yoki yubka kiyish majburiy deb qaralgan. Chunki o'sha davrda erkaklarning ayollar estetikasi haqidagi qarashlari velosport bilan shug'ullanish jarayonida ayollarning mustaqil harakatlanish huquqidan ustun qo'yilgan^[4].

Ayollar uchun velosiped haydashga mos, ijtimoiy jihatdan maqbul kiyimlar XIX asr boshlarida paydo bo'ldi. Shuningdek, 1896-yilda chop etilgan velosiped haydash bo'yicha qo'llanmalar velosipedchi ayollarni odob-xloq me'yorlariga rioya qilishga va jamoat joylarida o'zini munosib tutishga da'vat etgan^[1].

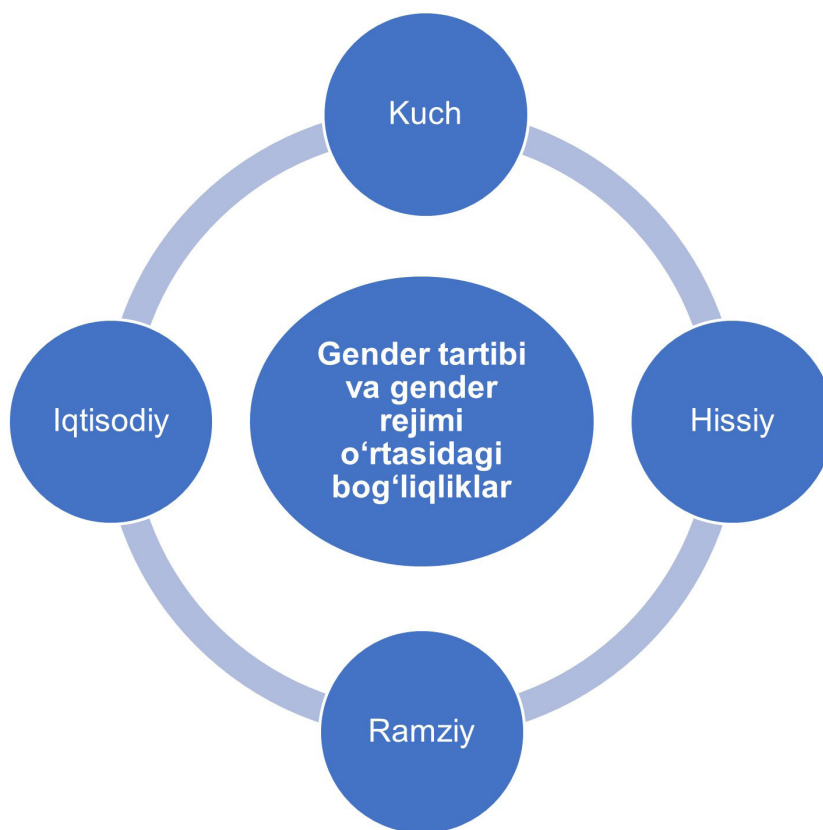
XIX asr oxirlarida tibbiyot va jurnalistika sohalarida ayollarning velosport bilan shug'ullanishi ularning reproduktiv salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi haqidagi qarashlar keng tarqaldi. Shu davrda ayol sportchilarni kamsitish va ularning sportdagi o'rnini inkor etishga qaratilgan qarashlar kuchaydi. Dastlab bunday munosabat ommaviy axborot vositalarida namoyon bo'ldi. Ayrim jurnalistlar hazil, kinoya va masxara orqali ayol sportchilarni kamsitishga uringanlar. Ayrim hollarda ularning sportdagi yutuqlari e'tibordan chetda qoldirilgan yoki musobaqalar soxta va ishonchsiz tarzda o'tkazilgani haqida fikrlar ilgari surilgan.

Tibbiyot vakillari tomonidan ham ayollarning jismoniy jihatdan zaifligi haqidagi qarashlar ilgari surilib, ularning sport bilan shug'ullanishini cheklashga urinilgan^[4]. Natijada velosiped haydashning foydali jihatlari e'tibordan chetda qolgan, ayollarni nazorat qilishga qaratilgan qarashlar esa kuchaygan. Mukofot puli, mashhurlik va sportdagi qonuniy maqom ko'plab ayollar uchun muhim rag'bat bo'lib xizmat qilgan bo'lsa-da, jamiyat

va oiladagi an'anaviy qarashlar ko'plab ayollarning sport musobaqalarida ishtirok etishiga to'sqinlik qilgan. Ayrimlar velosiped haydash ayollarning jinsiy pokligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, deb hisoblaganlar. Biroq keyinchalik bunday xavotirlarning ilmiy asosga ega emasligi isbotlandi. Aksincha, velosiped haydash ayollar salomatligi uchun foydali ekanligi e'tirof etildi [2].

Shuningdek, velosiped haydash va ot minish ayollarni jismonan chiniqtirishi hamda onalik vazifalariga yaxshiroq tayyorlashi mumkinligi haqida ham ilmiy qarashlar mavjud bo'lgan. Qarama-qarshi fikrlarga qaramay, bugungi kunda velosiped haydashning fiziologik, psixologik, ijtimoiy va madaniy jihatdan foydali ekani ilmiy jihatdan asoslangan. Mazkur holat gender munosabatlarini tanqidiy feministik yondashuv asosida tahlil qilish zaruratini ko'rsatadi. Gender to'siqlari erkaklar me'yorlariga nisbatan baholanadi va tahlil qilinadi [2].

Gender ijtimoiy tuzilmaning o'ziga xos shakli bo'lib, insonning biologik xususiyatlari hamda ijtimoiy munosabatlari bilan chambarchas bog'liq. Sport sohasida ommaviy madaniyat va erkaklik qadriyatlari uzoq vaqt davomida yetakchi mavqega ega bo'lib kelgan. Erkaklar o'rtasidagi raqobat, ierarxiya, ayollarning chetlashtirilishi va hukmronlik munosabatlari sport institutlari faoliyatida ham o'z aksini topgan. Natijada jismoniy ko'rsatkichlar erkaklar ustunligini asoslovchi ramziy vositalardan biriga aylangan. Gender yondashuvida gender tartibi va gender rejimi kabi tushunchalar qo'llaniladi. Ushbu tushunchalar o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, ular quyidagi to'rtta munosabat asosida izohlanadi: kuch munosabatlari, iqtisodiy munosabatlar, hissiy munosabatlar va ramziy munosabatlar [3].

1-rasm: Gender tartibi va gender rejimi o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar

Endi ushbu gender munosabatlarning to'rt o'lchovi haqida batafsil to'xtalib o'tamiz [3].

Kuch munosabatlari. Konnel hokimiyat munosabatlari ijtimoiy tuzilma va ijtimoiy amaliyotdagi cheklolvar tizimi sifatida qanday namoyon bo'lishini tushuntiradi. Ushbu munosabatlar nazorat, hokimiyat va jinsga asoslangan kuchning individual hamda jamoaviy darajadagi namoyon bo'lishini o'z ichiga oladi. Kuch munosabatlari resurslarning teng taqsimlanmasligi va ustunlik muvozanati orqali namoyon bo'ladi. Patriarxal gender tartibida erkaklar ijtimoiy guruh sifatida ayollar ustidan ustun mavqega ega hisoblanadi.

Erning xotin ustidan, otaning esa qizi ustidan hokimiyati gender tuzilmasining muhim jihatlaridan biri sifatida qaraladi. Erkaklar ustunligi ko'pincha ularning ijtimoiy va institutsional hokimiyati bilan bog'liq. Konnel (1987) fikriga ko'ra, erkaklik ierarxiyasi gegemon erkaklik, unga sherik bo'lgan erkaklik va bo'ysunuvchi erkaklik shakllaridan iborat. Mazkur kuch munosabatlari erkaklarning o'zlariga va ayollarga nisbatan zo'ravonlikni ham izohlashga xizmat qiladi. Shu bois ushbu tadqiqotda jamiyatdagi gender tartibi va uning jinslar o'rtasidagi munosabatlarga ta'sirini tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi [3].

Iqtisodiy munosabatlar. Ushbu munosabatlar ijtimoiy mehnat taqsimoti bilan chambarchas bog'liq. Avvalo, ular gender asosidagi mehnat taqsimotini o'z ichiga oladi. Ayollar va erkaklar tomonidan bajariladigan ishlarning taqsimlanishi ko'plab jamiyatlar, muassasalar va tashkilotlarda uchraydi. Gender mehnat taqsimotining ta'siri nafaqat ish joyida, balki ta'lim tizimida ham namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, bunday taqsimot barcha jamiyatlarda bir xil emas, chunki u madaniy va ijtimoiy omillarga qarab farqlanadi. Iqtisodiy gender munosabatlariga haq to'lanadigan mehnat bilan bir qatorda haq to'lanmaydigan mehnat ham kiradi. Jumladan, bolalarni parvarish qilish, uy ishlari, ovqat tayyorlash, kasal va keksalarga g'amxo'rlik qilish, bog'dorchilik, jamoat tashkilotlaridagi ko'ngilli faoliyat hamda boshqa ijtimoiy vazifalar shular jumlasidandir. Bunday mehnat taqsimoti erkaklar va ayollarning tajribasi hamda malakasining turlicha shakllanishiga sabab bo'ladi.

Konnel (2021) norvegiyalik sotsiolog Oystein Holterning (2005) qarashlariga tayanib, ushbu munosabatlarning tizimli xususiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Pullik va bepul mehnat o'rtasidagi farqlar erkaklar va ayollarning jamiyatdagi iqtisodiy mavqeiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, professional velosportga kirib kelayotgan ayollar tarixan haq to'lanmagan mehnat bilan bog'liq gender tajribalarini ham o'zlari bilan olib kiradilar. Natijada professional velosport nafaqat sport faoliyati, balki iqtisodiy tenglik nuqtai nazaridan ham muhim tadqiqot ob'yektiga aylanadi [3].

Hissiy munosabatlar (kathexis). Insonning hissiy munosabatlari ijobiy yoki salbiy bo'lishi mumkin. Masalan, misoginiya va gomofobiya ayollar hamda gomoseksuallarga nisbatan salbiy hissiy munosabatlarning namunasidir. Hissiy bog'liqlik sevgi yoki dushmanlik shaklida namoyon bo'lishi mumkin. Jinsiy munosabatlar hissiy bog'liqlikning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, ular nafaqat jins, balki sinfiy va irqiy omillar ta'sirida ham shakllanadi. Geteroseksual munosabatlarda odatda ayol va erkak o'rtasidagi o'zaro munosabatlar asosiy tashkiliy tamoyil sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, hissiy munosabatlarni faqat biologik jinsiy farqlar bilan izohlash yetarli emas. Zamonaviy jamiyatda hissiyotlar va gender stereotiplari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda [3].

Ramziy munosabatlar. Ramziy munosabatlar jinsga oid qarashlar, e'tiqodlar va madaniy tasavvurlar orqali shakllanadi. Jamiyat tarixiy rivojlanish jarayonida shakllangan ma'nolar tizimidan iborat bo'lib, unda genderga oid ramziy ifodalar muhim o'rin egallaydi. Bunday ifodalar til, nutq, yozuv, kiyim-kechak, bo'yanish, imo-ishoralar, fotografiya, kino, elektron ommaviy axborot vositalari hamda boshqa madaniy vositalar orqali namoyon bo'ladi. Gender ramziyligi va gender tengligiga bo'lgan munosabat ham jamiyat taraqqiyoti bilan birga o'zgarib boradi [3].

XULOSA

O'rganishlar natijasida shuni aytish mumkinki, turli tarixiy davrlarda ayollarning velosportga kirib kelishi oson kechmagan. Shunga qaramay, bugungi kunda ayollar ham erkaklar bilan teng ravishda ushbu sport turi bilan shug'ullanmoqda. Velosport bilan havaskor sifatida shug'ullanuvchilar soni ham, professional sportchi ayollar soni ham ortib bormoqda. Respublikamizda ham velosportni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratilgan. Ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanayotgan yosh qizlar va yigitlar xalqaro hamda milliy musobaqalarda yuqori natijalarga erishmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ryder, S. E. (2021). A Hobby or a Job? A Multi-Sited Examination of Gender and Labour Relations in Professional Women's Road Cycling. Doctor of Philosophy dissertation. Institute of Health and Sport, Victoria University. p. 248.
2. Dellanebba, A. (2020). The Experiences of Women Competitive Road Cyclists: A Qualitative Study. p. 159.
3. Albert, E. (1999). Dealing with Danger. *International Review for the Sociology of Sport*, 34(2), 157-171. doi:10.1177/101269099034002005.
4. Aldred, R., Woodcock, J., & Goodman, A. (2016). Does More Cycling Mean More Diversity in Cycling? *Transport Reviews*, 36(1), 28-44. doi:10.1080/01441647.2015.1014451.
5. Albert, E. (1991). Riding a Line: Competition and Cooperation in the Sport of Bicycle Racing. *Sociology of Sport Journal*, 8(4), 341-361.
6. Aldred, R., Woodcock, J., & Goodman, A. (2016). Does More Cycling Mean More Diversity in Cycling? *Transport Reviews*, 36(1), 28-44. doi:10.1080/01441647.2015.1014451.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.